

Pirmąją 2014 metų dieną žymiam Lietuvos klimatologui ir mokslo apie orus populiarintojui Vaclovui Ščemeliiovui sukanka 90 metų. Docentas V. Ščemeliiovas – ilgametis Vilniaus universiteto darbuotojas, keturiasdešimt penkerius metus praleidęs meteorologų kalvėje – Hidrologijos ir klimatologijos katedroje. Tai daugiau nei keturiasdešimt tūkstančių valandų auditorijose bei beveik keturiasdešimt vasarų kartu su studentais lauko praktikose. V. Ščemeliiovas paliko nepaprastai ryškų pėdsaką pokarinėje Lietuvos meteorologijos istorijoje ir per savo pedagoginio darbo metus parengė ištisą plejadą meteorologų ir klimatologų, kurie su dėkingumu prisimena Mokytojo perteiktas žinias bei patirtį.

Vaclovas Ščemeliiovas gimė 1924 metų sausio 1 dieną Ketūnuose (netoli Sedos). Mokėsi Viekšnių progimnazijoje bei Telšių gimnazijoje, kurią baigti sutrukdė prasidėjęs karas. Tėvų patarimu karo metais mokėsi Vilniaus aukštesniojoje miškų mokykloje ir metus dirbo Telšių girininku. 1945 metais grįžo į Vilnių ir, baigęs vidurinį mokslą, 1946 metais įstojo į Vilniaus universiteto Miškų fakultetą. Po dvejų metų Miškų fakultetą iškėlus į Kauną, V. Ščemeliiovas liko Vilniuje ir pradėjo studijuoti geografiją.

Dar besimokydamas universitete, dirbo Meteorologijos ir klimatologijos katedroje laborantu. Profesoriaus K. Sleževičiaus vadovaujamas V. Ščemeliiovas apgynė diplominį darbą, kuriame vienas pirmųjų analizavo spinduliuotės balansą Lietuvoje ir, su pagyrimu baigęs Vilniaus universitetą, įgijo geografo meteorologo specialybę. Šeštajame dešimtmetyje V. Ščemeliiovas, greta darbo katedroje, apie metus vadovavo tuo laiku iš Kauno į Vilnių perkeltai Meteorologijos observatorijai. 1960 metais sėkmingai apgynė disertacinį darbą „Lietuvos orai“, skirtą orų klasifikacijos klausimams. 1965 metais V. Ščemeliiovas tapo Hidrologijos ir klimatologijos katedros docentu, o 1970–1972 metais dirbo šios katedros vedėju.

Meteorologijos stoties Kairėnuose
įkūrimo akimirkas paveiksle
jamžino J. Duksaitė

V. Ščemeliiovo nuopelnai Lietuvos meteorologijos mokslui ypač dideli: jis pirmasis Lietuvos orus suskirstė į klases, pirmasis analizavo Lietuvos klimato ciklišumą, vienas pirmųjų domėjosi medicinine meteorologija Lietuvoje, atliko Vilniaus meteorologijos stoties oro temperatūros duomenų sekos rekonstrukciją. Docento moksliniai tyrimai apibendrinti apie 60 mokslinių straipsnių, kartu su bendraautoriais išleistoje monografijoje „Lietuvos klimatas“ (1966) bei vadovėlyje „Žemės ūkio meteorologijos pagrindai“ (1977). Taip pat parengti keli metodiniai leidiniai, skirti meteorologijos praktikos darbams bei lauko praktikoms. V. Ščemeliiovas pasirūpino, kad į lietuvių kalbą būtų išverstas pirmasis dar XVII amžiaus viduryje J. Počapovskio meteorologijos tema apgintas magistro darbas „Universa meteorologia“. Parašytos iškiliausių prieškarinio Lietuvos meteorologų S. Olšausko ir K. Sleževičiaus biografijos. XX amžiaus 9-ajame dešimtmetyje, išaugus dėmesiui aplinkos taršos problemoms, docentas V.

Ščemeliiovas vadovavo keletui mokslinių tyrimų, įvertinančių stambių pramonės įmonių poveikį atmosferos užterštumui.

Negalima nepaminti ir to fakto, kad V. Ščemeliiovas yra bene vienintelio Lietuvoje meteorologinio išradimo autorius. Jo vadovaujama buvusio Vilniaus inžinerinio statybos instituto specialistų grupė sukūrė originalų kritulių, krintančių ant vertikaliųjų paviršių, matavimo prietaisą. V. Ščemeliiovas redagavo daugelį mokslo leidinių, buvo vienas iš Lietuvos TSR atlaso ir Lietuviškosios tarybinės enciklopedijos autorių bei redaktorių.

V. Ščemeliiovas – vienas žymiausių mokslo apie atmosferą ir orus populiarintojų. Ilgą laiką V. Ščemeliiovas vadovavo vienam iš „Žinijos“ draugijos padalinių. Jau tapęs pensininku docentas respublikinei spaudai parengė daugiau nei šimtą populiarių straipsnių, skirtų aktualiems klausimams apie Lietuvos klimatą bei orus.

Bene didžiausias V. Ščemeliiovo rūpestis – meteorologijos stotis Vilniuje. Šio amžiaus 7-ajame dešimtmetyje Vilniaus meteorologijos stotį perkėlus į užmiestį, jautėsi didelis meteorologinių duomenų apie Vilniaus miesto orus trūkumas. Docentas, ilgą laiką dėjęs pastangas, kad stotis būtų miesto teritorijoje, prieš du dešimtmečius savo namo Antakalnyje sode įsteigė privačią Vilniaus klimato stotį, pats joje vykdė matavimus.

V. Ščemeliiovas savo pavyzdžiu rodo, jog darbui pasišventusiems žmonėms amžius nėra kliūtis. Jubiliejaus proga norisi Docentui tarti dideli aciu bei palinkėti tvirtos sveikatos ir dar ne vieno atradimo tiriant tėviškės orus.